

lium copia quam colligere licuit, hucusque
dicta sufficiant.

Libri quinti & vltimi de materia
medica finis.

PEDACII DIO-
SCORIDIS ANAZAR-
bæi liber de Venenis, eorun-
démque præcautione ac
medicatione.

IANO ANTONIO SARACE-
NO LVGDVNAEO, INTERPRETE.

PRÆFATIO.

*Q*VONIAM superioribus libris,
amicissime Aree, tradidimus
de aromatibus, oleis, unguentis,
arboribus ac earundem fructibus
& lacrymis, insuperque de ani-
malibus, melle, lacte, seno, fringi-
bus, oleribus, radicibus, herbis, succis; demique de vi-
norma

norum metallicorumque generibus: in hoc operis to-
 tius ultimo, de viribus noxiorum medicamento-
 rum, ac eorum quæ contra prodesse possunt, differe-
 rimus. Vitata igitur sermonis prolixitate, opus insti-
 tutum prosequamur. Huiusmodi autem de vene-
 nenis tractatus cum bipartitò distributus sit:
 in eam videlicet partem quæ docet quo pa-
 cto ipsa præcauere debeamus, ita vt planè
 non assumantur, aut, si quando per imprudẽ-
 tiam data fuerint, vt tùm quoque innoxia
 irritaque fiant: & alteram, quæ rationem tra-
 dit iis succurrendi qui iam noxam sensere:
 priore loco differam de præcauendi modo:
 quem quidem esse difficilem prisca existi-
 maauerunt: quòd clanculùm venena exhibẽ-
 tes, iis vtuntur artibus, quibus etiam peritifi-
 simum quenque fallant. Siquidem exitialia
 venena permixtis dulcibus amaritudine sua
 spoliant, & graue odoris virus mistura odo-
 ramentorum eximunt, aut medicamentorũ
 quæ potissimùm in minùs firma valetudine
 vtilitatis gratia exhiberi putatur, veluti sunt
 absinthium, tragoriganũ, hyssopus, satureia,
 itẽmque thymus, organum, abrotonum, iris
 aut castorium, & siquid aliud malefica vi
 præditis medicamentis cognatam qualitatem
 habere videatur: vel ea potulentis inserunt,
 vti vinis asperis, iusculis, passo, aquæ mulsæ,
 musto, aut variis succorum generibus: vel

R r. iij.

ipsi lenticulæ polentæve, aut aliis quæ edulij specie offeruntur, immilcent. Quamobrem suspiciosi curiosius apparata fercula vitare debent, omnique intenso sapore dulcium, salforum aut acidorum abstinere. Quin neque sitibundi assatim bibere, aut esurientes avidius deuorare debent, sed ad eorum quæ edunt bibuntve saporem qualitatemque diligenter attendere, & ante omnia potu frigidam aquam præsumere: sic enim satiato appetitu, qualitates postea facillè deprehenduntur. Quòd ad ægros verò spectat, honestè recusamus potiones auxiliij prætextu dari solitas, quas offerunt improbi veneficiorum artifices: quò fit vt ægrotantes audentium iniuriis minus pateant. Et hæc quidem, ne facillè incauti homines capiantur dolis veneficorum, ratio est & facultas. Verùm altera superest expeditior, vt suspiciosi aliquid præsumant, quod venenorum vires hebetet, ac inefficaces irritasque reddat. Eiusmodi caricæ sunt cum iuglandibus nucibus manducatæ, & quæ citria mala vocantur, seminisque buniadis drachma vna cum vino: itidemque folia calaminthæ, aut rubrica quæ figillum Lemnium appellatur, pari pondere cum vino: aut rutæ folia, nucis iuglandis nucleum, salis grumum & caricæ duas iciunifumant, & nullo veneni genere offenduntur.

tur. Quin & antidota ex vino præsumpta, eundem præbent effectum: ex quorum numero sunt, quod ex scinco paratur, quod è sanguinibus temperatur, & quod magni Mithridatij nomen obtinet. Quin & sæpenu- merò naturali diffidio venenis aduersantur propria ac peculiare quædam corpori cõ- stitutiones, insuperque antecedentes eorundè dispositiones, pro varia ciborum potuümve qualitate aut vini copia inductæ. Siquidem venenorum quæ insuper ingeruntur vires frangunt & exoluunt, eorúmque in membra distributionem impediunt, priore alimento antè infarctis præclusisq; meatibus. Verum- enimuerò quandoquidem inter peregrinã- dũ incõmodi casus varij absq; vllis hominũ in fidiis similia frequenter inuehant pericu- la, non nihil etiam hac de re agere necessariũ duco. Ante omnia igitur loco subdiali, quo- ad eius fieri poterit, coquinari, fercula strue- re, omniãque cibo potuümq; necessaria appa- rare oportebit. Quòd si nõ nisi sub tecto cõ- modè ista fieri possunt, tũm quoq; laquearia diligenter obseruãda sunt. Etenim haud ra- rò è superioribus contignationibus mortifera decidũt animalcula, vti phalãgia, quædã alia reptilia, & qui stellio appellatur. Sed & vinaria vasa diligenter & in luce intueri o- portet: nanq; reptilia vini odore illiciuntur,

R r. iiii.

quæ interdum sorbendo noxium virus eructarunt, interdum verò illapsa immersaque perierunt, & iis qui postea vintum hauserunt exitij causam attulere. Et hæc quidem de insidiis vitandis præcauendisque hæctenus dicta sint. At si qui seu vltro, seu ex quorundam insidiis venenum hauserint, iis nulla interposita mora auxiliari oportebit. Siquidem dum signa, quæ singula comitari venena solent, expectantur, immedicabile fit malum, aut certè diutius neglectum, ægrè deinde medicamentis cedit. Quare si qui venenū se hausisse pro comperto habent, aut qui iis adfuerit quod qualève sit haustum genus veneni fateantur, protinus accedentes ad congrua particulariave remedia, illos facillè naturali pristinaque constitutioni propria restitueamus. Neque verò iis assentimur, qui prorsus auxilia in huiusmodi casu frustra adhiberi contendunt. Quo enim modo morbi, quorum causæ cæcæ latentisque corporibus insident, medicaminibus curabuntur, quæ verò forinsecus incurrunt venena medicinam haudquaquam admittent? Æquè porro omnes corporibus aduenientes morbi pro causarum ingruentium magnitudine, proque antecedentibus affectionibus ac opportunitate habilitatèque corporum, vel immedicabiles sunt, vel nullis cedunt medicamentis. Quòd si qui fors-

san

san vocis interceptione aut mentis alienatione correpti, aut alioqui nolentes veneno liberari, nullam nobis eius cognitionē præbeant: tūm protinūs ad ea transeundum remedia, quæ in communi epotis quibuscunque venenis opitulari consueuerunt. Atqui nullum communius auxilium dari potest, quàm quod exhibitum venenum per proximum locum foràs pellit, priusquàm ipsum inualescat. Quamobrem illis sine mora calidum oleum seu per se, seu ex aqua, vt ad vomitum cogantur, exhiberi conuenit. Quod si oleum natura loci negat, eius vice butyrū cum aqua calida, aut maluæ, vel seminis lini, vel tragi, vel scœnigræci, vel seminis vrticæ, vel alicæ decocto potest administrari. Hæc enim non modò venenum vomitionibus exigent, facilè laxando subuertendòque ventriculum: sed & aluū subducent, ac simul etiã qua pollent acrimoniã obtundendi hebetãdique facultate impediēt, quominūs corpora vlcèrentur. Verūm inter cætera illud maximè præstabit oleum: id quod euidenter huiuscemodi argumento deprehendere licet. Nam si quis piã viua calce, aut face, aut cantharidibus, aut alio quouis acri corpus exulcerare contendat, id si prius oleo leniter oblitum fuerit, in eo vlcus excitare minimè poterit. Imò verò si quis corpus præuētū

vehementer astringere aut perfrigerare velit, frustra id tentauerit. Vomitus præterea nõ ob id modò, quòd vacuet ac virus noxiũ excernat, iuuamentũ affert, sed & quòd haustum venenum nonnũquam odore, concretis grumis aut colore prodat: quippe cùm odore & amaritudine papaueris succũ, colore cerussam gypsumve, grumis lac aut sanguinem animalis recens iugulati ostendat. Sic quoque ex eorum quæ vomitu regesta fuerint qualitate virosq; odore, leporis marini & rubetæ veneficia facile est deprehendere: vt hac potiùs ratione, quàm alia quapiam opem quibusdam asserere nobis in prõptu sit, ad propria & singulis venenis accommodata auxilia transeuntibus. Oleo porrò malux decoctum admiscetur, aut adeps anserinus, aut pinguium carnium iusculum, aut *lixiuũ lignorum cinere factum*. Vbi verò vomitus diligenter citatus fuerit, nequid prorsum in ventre relinquatur, quæ intestinis hæserint reliquias acriore clystere deuocabimus. Faciunt & ad hoc ipsum nitrum tritum cum hydromelite assumptum & vina vetera liberaliùs epota: iura itidem gallinacea, præpingues pisces, carnes vetustæ simul & pingues, & quæ eduliorum genera adipe aut recenti butyro constant. Dum nanque aluum subducunt, vti diximus, ac ventriculum resoluunt,

foluunt, proniorem ipsum ad vomitionem reddunt: hebetant & venenorum acrimoniam, atque meatus obstruentia, celerem venenorum penetrationem inhibent. Quin- etiam medicamenta dantur quæ communi dote profunt: è quorum numero est rubrica Lemnia, agaricum, abrotonum, irio, radix eryngij, semen pastinacæ & calaminthæ, Celtica nardus, castorium, ferulæ virentis medulla, flos nerij quod rhododendron appellatur, marrubij succus, laserpi-tium ipsiusve succus & radix quam etiam magudarin appellarunt, sagapenum, opopanax, peucedani succus, aristolochia longa, sylvestris rutæ semen, & cestri, quæ & betonica vocatur, folia. Singula porro cum vino drachmæ vnius pondere exhibentur. Eundem effectum præbêt, polij decoctum, scordium, & læuis liquidæq; picis linctus. Egre-giè quoque opitulantur antidota, quorum præparaciones in operis calce describemus. Communis itaque ratio præstandi auxilij sic se habet. Cæterùm & ab iis quæ comitantur consequunturve symptomatis communia remedia sumptitari possunt. Ferè enim plurimorum venenorum facultates in consimiles affectus corpus tandem deducunt: quam ob causam plerisque communia conducunt auxilia. Varia siquidem

sunt venenorum genera: communes tamen nec ita multi qui ex iis oriuntur affectus. Enimuerò fieri nequit, vt ad vnum veneni genus omnia symptomata sequantur. Alioqui superuacanea foret quæ traditur singulis venenis propria & accommodata curatio. Neque verò facilè reperiatur quisquam, qui ex vnus veneni haustu simul & semel vehementi stomachi, intestinorum, iocinoris, renum ac vesicæ dolore crucietur, insuperque singuliat, erødatur, contremiscat, obmutescat, perfrigeretur, conuellatur, pulsu deficiatur, ægrè spiret, veterno ac vertigine caligatione corripiatur, stranguletur, sitiatur, sanguinis eruptione, febris, vrinæ difficultate ac torminibus laboret, crebrò vomitet, nausea prematur, rubescat, liuescat, expallescat, desipiat, stertat, resoluatur & alia pleraque ac diuersa faciat patiaturque. Singula porrò in vniuersales affectiones distincta, paucorum eorumque communium symptomatum numerum demonstrant. Quapropter ex vno singulari symptomate eorum quæ antè recensita sunt, non facile fuerit venenū assumptum deprehendere ac internoscere. Nam oris & linguæ erosio, stomachi, ventris, renū ac vesicæ inflammatio, vehemens vrinæ difficultas, ac interdum etiam cruenta mictio, lancinatio, & in plurimis corporis partibus quod-

quoddam velut incendiū, non tantū e-
 potis cantharidibus superuenire cōperiun-
 tur: sed & pinorum erucis, buprestis atque sa-
 lamandræ. Ad eundem modum non solum
 eos qui meconium hauserunt veterno ac so-
 pore prehēdi, stertere, liuescere, elanguesce-
 re, perfrigerari ac torpescere, stupefcere, ac
 toto corpore pruritus pati constat: sed eos
 etiam qui mandragoram aut cicutam assum-
 psere. Sic mētis alienationem non hyoscy-
 amus tantū infert: verum etiam quæ toxica
 appellantur, itidēq; aconitum & mel quod
 in Heraclea Ponti gignitur. Quin & strāgu-
 latio non modò ab assumptis fungis, sed &
 sanguinæ taurino, lacte, aconito, cerussa, gy-
 psosque conspicitur. In summa difficile est v-
 num vni veneno proprium inuenire signū,
 quod potum gustatūve virus certò prode-
 re possit: maximè cum eiusmodi symptoma-
 ta alios etiam affectus communiter cōsequi
 comitarique soleant. Attamen in iis quæ ce-
 leriter eaecant, licet aliquo modo signis de-
 prehendere id quod noxam intulit, vti dein-
 cept trademus. Verū in iis quæ diuturnas
 affectiones inuehunt, nulla in curando dif-
 ficultas est, quantumuis noxium venenum
 signis interno scere sit perdifficile: quippe
 cum venena statim atque præsentaneā vim
 illam amiserunt, in longos affectus trāsmu-

tata, communia reliquorum affectuum remedia compositionesque flagitent, venefica proprietate non amplius illis inhaerente. Proinde longa quæ ab iis excitata est affectio in aliquod diuturnorum morborum genus recidit, à quibus facile fuerit medendi rationem desumere. Atque de iis quidè quæ generaliter auxiliantur, hæc tenus. Consequenter quæ priuim singulis conueniunt auxilia scriptis mandabimus: si prius tamen exposuerimus, quænam in singulis rerum ordinibus exitialem aut maleficam vim sortita sint: ut si qua eorum quæ ad sanitatis usum descripta reperiuntur, aliqua ex illis ammixta habeant, iis medicinæ studiosi cautiùs utantur. Inconsiderantia enim magna infert damna, & sæpè continuo eorum usu homo in perniciem agitur. Animalia itaque quæ exitiosam vim habent, hæc ferè sunt: cantharides, buprestis, salamandra, pinorum eruca, lepus marinus, rana rubeta & palustris etiam muta, nec non & hircines deuorata. In femininum verò genere, hyoscyamis, coriandrum, cicuta, melanthium, psyllium: è liquoribus, meconium, opocarpasum, thapsiæ succus, elaterium & mandragoras: è radicibus, chamæleon, aconitum, thapsia, veratrum, ixia, agaricum nigrum, & ephemerum quod nonnulli Colchicum vocant, quia in Colchide

ehide nascatur. E plantarum ramosarum herbarumque generibus, similax quam aliqui thymalum seu thymium, Latini taxum appellant, solanum manicum, quod & dorycnion dicitur, Sardoniam herba quæ ranunculi genus est, corniculatum papauer, pharicum, toxicum, ruta sylvestris ac fungi. Ab animalibus, taurinus sanguis recens, lac coagulatum, & mel Heracleæ in Ponto genitum. Inter metallica, gypsum, cerussa, calx, auripigmentum, sandaracha vtraque, spuma argenti, adarce, plumbum & quod argentum viuum appellatur. Ex iis quæ domestica & in quotidiano vitæ vsu sunt, vnico hauitu potum à balneo vinum largius, aut passum: aut frigida aqua similiter.

De Cantharidibus.

CAP. I.

QUIBUS exhibitæ sunt Cantharides, signa eueniunt grauiissima: propemodum enim ab ore ad vesicam vsq; iis omnia erodi videntur, pici aut

cedriæ simile quiddam in gustu obuertatur: in dextro hypochondrio inflammationem sentiunt, & urinam agrè reddunt, ac subinde cum lotio sanguinem emittunt: strigimeta, qualia ysentericis, peraluum egerunt: animi defectionibus,